

Böyük Palata

BÉLÁNÉ NAGY MACARISTANA qarşı
(Ərizə no. 53080/13)

Qərar

Strasburq

13 dekabr 2016-cı il

*Bu qətnamə Konvensiyanın 44-cü maddəsinin 2-ci bəndinə uyğun olaraq yekun qərardır.
Ona forma dəyişiklikləri edilə bilər.*

Bélané Nagy Macarıstana qarşı işdə,

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi Böyük Palata şəklində və aşağıdakı tərkibdə:

Guido Raimondi, *Sədr,*

və hakimlər:

András Sajó,

Luis López Guerra,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Angelika Numberger,

Julia Laffranque,

Päivi Hirvelä,

George Nicolaou,

Ledi Bianku,

Nona Tsotsoria,

Ganna Yudkivska,

Erik Möse,

André Potocki,

Paul Lemmens,

Krzysztof Wojtyczek,

Branko Lubarda,

Síofra O'Leary, ,

və Böyük Palatanın katibinin müavini Søren Prebensen,

2015-ci ilin dekabrın 16-ı və 2016-cı ilin oktyabrın 10-da müşavirə keçirərək, qeyd olunan sonuncu tarixdə aşağıdakı qərarı qəbul etmişdir:

.....

PROSEDUR

1. Hazırkı iş üzrə icraata 2013-ci ilin avqustun 12-də "İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında" Konvensiyasının ("Konvensiya") 34-cü maddəsinə əsasən, Macarıstan vətəndaşı xanım Bélané Nagy ("ərizəçi") tərəfindən Məhkəməyə Macarıstana qarşı təqdim olunmuş ərizə (53080/13 nömrəli) əsasında başlanılmışdır.

.....

3. Ərizəçi iddia etmişdir ki, dövlət orqanları tərəfindən ədalətsizcəsinə tətbiq edilən qanunvericilik dəyişiklikləri nəticəsində, səhhətində yaxşılaşma olmadığına baxmayaraq, yalnız əlillik müavinəti ilə qarantiyalanan həyati təminat vasitələrindən məhrum olmuşdur.

.....

FAKTLAR

I. İŞİN HALLARI

1. Ərizəçi 1959-cu ildə Baktalórántházada anadan olub və orada yaşayır.
2. 1975-ci il mayın 1-i və 1997-ci ilin iyulun 14-ü arasındakı dövrdə ərizəçi işləyib və sosial sığorta sistemində məcburi ödəmələr edib. Daha sonra, o 1997-ci ilin sentyabrın 15-i və 1998-ci ilin sentyabrın 9-u arasındakı dövrdə işsizlik müavinəti alıb.
3. 2001-ci ilin aprelin 1-i tarixinə retrospektiv olaraq aşkarlanmış bir sıra xəstəliklərdən dolayı əmək qabiliyyətinin 67%-in itirilməsi faktı müəyyən edilmiş və 2001-ci ilin oktyabrın 16-da edilmiş müraciət əsasında həmin ilin sonlarına doğru ərizəçiyə əlillik pensiyası (*rokkantsági nyugdíj*) ayrılmışdır. Bu yoxlama 2003, 2006 və 2007-ci illərdə də təkrarən aparılmışdır.

4. 2008-ci ildə peşə xəstəliklərindən dolayı sağlamlığa dəyən zərərin ölçülməsi üçün istifadə olunan metodologiya barədə qanunvericilik dəyişmişdir. Yeni metodologiyanın tətbiqi nəticəsində, 2009-cu ilin dekabrın 1-də ərizəçinin əlilliyi ekspert tərəfindən 40% olaraq qiymətləndirilmişdir. Ekspert komissiyası, reabilitasiya üçün hər hansı prosedur nəzərdə tutmadan, onun tibbi vəziyyətinin yoxlanılması üçün 2012-ci ilə növbəti yoxlama təyin etmişdir.

5. Hökumət bildirmişdir ki, ərizəçinin əmək qabiliyyətinin 67% itirilməsi kimi dəyərləndirilən əvvəlki vəziyyəti yeni metodologiyada sağlamlığa dəyən 54% zərəre uyğun gəlirdi. Lakin onda sağlamlığa dəyən zərərin yalnız 40% olduğu aşkarlandığına görə, aradakı müddətdə onun vəziyyəti yaxşılaşmış kimi hesab edilməlidir.

Ərizəçi bildirmişdir ki, köhnə sistemdəki 67% və yeni sistemdəki 54% göstəriciləri arasındakı nisbət barədə Hökumətin irəli sürdüyü mövqə hər hansı hüquqi mətnə əsaslanmır. Onun bildirdiyinə görə, onun vəziyyəti heç də yaxşılaşmayıb; göstəricilər arasındakı fərq, sadəcə olaraq, istifadə olunan metodologiyanın dəyişməsinin nəticəsidir.

6. Ərizəçinin yeni ölçülən 40%-lik əlilliyinin nəticəsi olaraq, 2010-cu ilin fevralın 1-də müvafiq pensiya sığortası idarəsi onu əlillik pensiyasından məhrum etmişdir. Ərizəçi həmin qərardan şikayət etmişdir. Bildirilməyən tarixdə həmin qərar pensiya sığortası orqanının yuxarı instansiyası tərəfindən olduğu kimi saxlanmışdır.

Sözügedən vaxtda ərizəçinin əlillik pensiyasının aylıq məbləği 60,975 Macarıstan forint (HUF), təxminən, 200 avro (EUR) idi.

2010-cu ilin martın 25-də ərizəçi Nyíregyháza Əmək Məhkəməsində iddia qaldıraraq inzibati qərarı mübahisələndirmişdir.

7. Nyíregyháza Əmək Məhkəməsi işə baxmış və göstəricilər arasındakı fərqi səbəbləri barədə rəy almaq məqsədilə ekspert təyin etmişdir. 16 fevral 2011-ci il tarixli rəyde ekspert bildirmişdir ki, köhnə 67%-lik göstərici, həmçinin yeni 40%-lik göstərici hər biri müvafiq metodologiya üzrə düzgündür; istənilən halda, ərizəçinin vəziyyəti 2007-ci ildən bəri əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmamışdır.

8. Ərizəçinin 23 il və 71 gün iş stajına malik olduğunu görərək, məhkəmə 40%-lik əlillik göstəricisini saxlamış və onun iddiasını 2011-ci ilin aprelin 1-də rədd etmişdir. Ərizəçiyə 2010-cu ilin fevralın 1-dən sonra aldığı məbləğləri geri qaytarmaq göstərişi verilmişdir. Məhkəmə qeyd etmişdir ki, ərizəçinin növbəti tibbi yoxlaması 2012-ci ildədir və onun diqqətini səhhətinin pisləşəcəyi təqdirdə əlillik pensiyası üçün yeni müraciət etməsinin mümkünlüyünə yönəlmişdir.

9. 2011-ci ildə ərizəçi onun əlilliyinin yenidən qiymətləndirilməsini xahiş etmişdir. 2011-ci ilin sentyabrın 5-də birinci instansiya orqanı bunu 45% olaraq qiymətləndirmiş və növbəti yoxlamayı 2014-cü ilin sentyabrına təyin etmişdir. İkinci instansiya orqanı 2011-ci ilin dekabrın 13-də bu göstəricini 50%-ə dəyişərək 2015-ci ilin martına növbəti yoxlama təyin etmişdir. Bu göstərici reabilitasiya mümkün olmayacağı təqdirdə ona əlillik pensiyası hüququ verərdi. Lakin bu dəfə ekspert komissiyası 36 ay çərçivəsində ərizəçinin kompleks reabilitasiyasını nəzərdə tutmuş və ona reabilitasiya müavinəti (*rehabilitációs járadék*) ayrılmasını tövsiyə etmişdir. Buna baxmayaraq, belə bir reabilitasiya proseduru baş tutmamış və ərizəçi reabilitasiya müavinəti almamışdır.

10. 2012-ci ilin yanvarın 1-də əlillik və əlaqəli müavinətlər haqqında yeni qanun (CXCI nömrəli 2011 tarixli Qanun) qüvvəyə minmiş və əlavə yararlılıq kriteriyaları təqdim etmişdir. Köhnə qanunvericiliyin tələb etdiyi iş stajının toplanması yerinə, əlaqəli şəxslər müraciətlərinin təqdim olunmasından əvvəlki beş ildə sosial sığorta ilə əhatə olunmuş ən

azı 1,095 günə malik olmalı idilər. Bu tələblərə cavab verməyən şəxslər, buna baxmayaraq, karyeraları ərzində sosial sığorta ilə əhatələnməyən 30 gündən artıq olmayan fasiləyə malik olmadıqları təqdirdə və ya əgər 2011-ci ilin dekabrın 31-də əlillik pensiyası və ya reabilitasiya müavinəti almışlarsa, yenə də yararlı ola bilərdilər.

11. 2012-ci ilin fevralın 20-də ərizəçi əlillik müavinəti (*rokkantsági ellátás*) üçün yeni müraciət təqdim etmişdir. Onun vəziyyəti 2012-ci ilin aprelinde yoxlanılmış və 50% əlillik aşkar olunmuşdur. Tələb olunan miqdarda sosial sığorta ilə əhatə olunan müddətə malik olmadığı üçün 2012-ci ilin iyunun 5-də onun müraciətinə imtina verilmişdir. Reabilitasiya nəzərdə tutulmamışdır. Növbəti yoxlama 2014-cü ilin aprelinə təyin olunmuşdur.

12. 2012-ci ilin iyulun 1-i və avqustun 7-i arasındakı dövrdə ərizəçi Baktalórántházadakı Meriya İdarəsində işləmişdir.

13. 2012-ci ilin avqustun 15-də ərizəçi yeni qanun üzrə əlillik pensiyası üçün tam yeni müraciət təqdim etmişdir. O, yeni bir yoxlamadan keçmiş və onun əlillik dərəcəsi 50% müəyyən edilmişdir. Reabilitasiya nəzərdə tutulmamışdır.

14. Prinsip etibarilə, bu səviyyədəki əlillik yeni sistemdə ərizəçiyə əlillik müavinəti almaq hüququ verməli idi. Lakin onun əlillik pensiyası 2010-cu ilin fevralında ləğv edildiyi (yəni, bununla da o 2011-ci ilin dekabrın 31-də əlillik pensiyası və ya reabilitasiya müavinəti alan şəxs kimi qəbul edilmir) üçün və üstəgəl də, o, tələb olunan miqdarda sosial sığorta ilə əhatə olunan günlərə malik olmadığı və ya fasiləsiz sosial sığorta nümayiş etdirmədiyi üçün, o bütün hallarda, yeni sistem üzrə əlillik müavinəti üçün tələb olunan şərtlərə malik ola bilməmişdir. Əvvəlki beş ildə sosial sığorta ilə əhatə olunan 1,095 günün əvəzinə, ərizəçinin sosial sığorta ilə əhatə olunan 947 günü olmuşdur. Hökumətin mövqeyinə görə, əgər qanun bu cür dəyişilməsə idi, ərizəçi əlillik pensiyası ala bilərdi, çünki onun sağlamlığına dəyən zərər 2012-ci ildə yenidən müvafiq göstəricidən artıq olaraq qiymətləndirilmişdir.

15. Ərizəçinin müraciətinə Szabolcs-Szatmár-Bereg Dairəsinin müvafiq orqanı tərəfindən 2012-ci ilin noyabrın 23-də, şikayətinə isə Milli Reabilitasiya və Sosial Rifah Orqanı tərəfindən 2013-cü ilin fevralın 27-də imtina verilmişdir. 2013-cü ilin martın 27-də ərizəçi Nyíregyháza İnzibati və Əmək Məhkəməsində iddia qaldıraraq və bu inzibati qərarları mübahisələndirmişdir. 2013-cü ilin iyunun 20-də məhkəmə onun işini rədd etmişdir. Bu qərardan şikayət oluna bilməzdi.

16. 2014-cü ilin yanvarın 1-də mübahisələndirilən qanunvericilik kriteriyaları on il ərzində sosial sığorta ilə əhatə olunan 2,555 gün, yaxud da on beş il ərzində 3,650 gün toplamış şəxsləri də yararlı qəbul etməklə dəyişilmişdir. Lakin ərizəçi bu kriteriyaların heç birinə cavab vermir.

17. Ərizəçi yerli bələdiyyədən 2011-ci ildə aylıq HUF 4,100 (EUR 14), 2012-ci ildə isə HUF 5,400 (EUR 18) məbləğində mənzil müavinəti almışdır. Ərizəçi, həmçinin, müntəzəm sosial yardım (*rendszeres szociális segély*) üçün müraciət etmişdir, lakin qanunla müəyyən edilən tələblərə cavab vermədiyi üçün onun müraciətinə imtina verilmişdir.

.....

D. BÖYÜK PALATANIN QIYMƏTLƏNDİRMƏSİ

1. Hökumətin qəbul edilə bilməzlik barədə ifadəsi

18. Məhkəmə qeyd edir ki, Hökumətin şikayətin Konvensiya və onun Protokollarına *ratione materiae* (mövzusu/predmeti) xaricində olmasını bildirməklə verilən qəbul edilə bilməzlik barədə etirazı Böyük Palata qarşısında ümumiyyətlə birinci dəfədir ki qaldırılır.

19. ...

Məhkəmə hesab edir ki, hazırkı işin halında etiraz ərizəçinin şikayətinin mahiyyəti ilə o qədər yaxın bağlılığa malikdir ki, ona baxılma, ərizəyə mahiyyəti üzrə baxılması mərhələsi ilə birləşdirilməlidir.

2. 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin tətbiq edilən bilənliyi

(a) Müddəanın əhatə dairəsi barədə ümumi prinsiplər

20. Məhkəmə bir daha bildirir ki, 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi, hansı ki, mahiyyət etibarilə mülkiyyət hüququna qərantiya verir, üç ayrı qaydadan ibarətdir. Birinci qayda, hansı ki, birinci abzasın birinci cümləsində təsbit olunmuşdur, ümumi xarakterə malikdir və mülkiyyətdən maneəsiz istifadə prinsipini bəyan edir. İkinci qayda, hansı ki, birinci abzasın ikinci cümləsində təsbit olunmuşdur, mülkiyyətdən məhrum etmə məsələsini ehtiva edir və bunu müəyyən şərtlərə bağlayır. Üçüncü qayda, hansı ki, ikinci abzadda təsbit olunmuşdur, tanıyır ki, müqavilə tərəfi olan dövlətlərin məqsədəuyğun hesab etdikləri qanunları tətbiq etməklə ümumi maraqlardan uyğun şəkildə mülkiyyətdən istifadəyə nəzarət etmək hüququ vardır. Lakin, qaydalar bir-birilə əlaqəsiz mənasında “ayrı” deyildirlər. İkinci və üçüncü qaydalar mülkiyyətdən maneəsiz istifadə hüququna müdaxilənin konkret halları barəsindədir və buna görə də birinci qaydada bəyan edilən ümumi prinsipin işığında təfsir olunmalıdırlar (.....).

21. 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin məqsədləri üçün “mülkiyyət” anlayışı müstəqil mənaya malikdir, hansı ki, maddi nemətlərə (*mallara*) mülkiyyət ilə məhdudlaşmır və milli hüquqdakı formal təsnifata münasibətdə müstəqildir: Protokoldakı bu müddəanın məqsədləri baxımından “mülkiyyət” ifadəsi “əmlak hüquqları” mənasında, yəni iqtisadi dəyər kəsb edən/iqtisadi dəyəri olan bütün hüquqlar və maraqlar kimi kimi qəbul edilə bilər (.....).

22. Baxmayaraq ki, 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi şəxsin yalnız mövcud olan mülkiyyətinə şamil olunur və əmlak əldə etmək hüququnu yaratmır (.....), müəyyən hallarda aktiv əldə etməyə “legitim gözlənti” də 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi ilə müdafiə oluna bilər (.....).

23. Legitim gözlənti sadə ümiddən daha konkret xarakterə malik olmalıdır və hüquqi müddəaya və ya məhkəmə qərarı kimi hüquqi akta əsaslanmalıdır. Uzun müddət ləğv edilmiş əmlak hüququnun yenidən bərpa ediləcəyinə ümid “mülkiyyət” kimi qəbul edilə bilməz; nə də şərtin baş verməməsi nəticəsində əldən buraxılmış şərti tələb bu cür qəbul edilə bilməz (.....). Habelə, milli hüququn düzgün təfsiri və tətbiqi barəsində mübahisənin mövcud olduğu və nəticədə ərizəçinin müraciətlərinin milli məhkəmələr tərəfindən rədd edildiyi yerdə “legitim gözlənti”nin əmələ gəlməsindən söhbət gedə bilməz (.....). Eyni zamanda, milli hüquqda tanınan əmlak marağı – hətta əgər müəyyən hallarda geri götürə bilən olarsa belə – 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin məqsədləri üçün “mülkiyyət” əmələ gətirə bilər (.....).

24. 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi ilə bağlı olan işlərdə normal olaraq araşdırılması lazım olan məsələ, bütövlükdə götürüldükdə, işin hallarının ərizəçiyə həmin müddə tərəfindən qorunan maddi marağa hüquq verib-verməməsidir (.....). Mövcud olan mülkiyyətlə bağlı olmayan tələblər üzrə işlərdə, bu qaydanın arxasında duran ideya Məhkəmənin presedent hüququnda bu və ya digər şəkildə ifadə olunub. Məsələn, bir sıra işlərdə Məhkəmə, müvafiq olaraq, ərizəçilərin “icra edilmək üçün kifayət qədər müəyyən tələb”ə malik olub-olmadığını (.....); onların “milli hüquq üzrə sosial faydaya təsdiqlənə bilən hüquqları”nın mövcudluğunu nümayiş etdirib-etdirmədiyini (.....); yaxud, əlaqəli şəxslərin “hər hansı bir formada faydadən yararlanmaq üçün milli hüquqda təsbit olunan hüquqi tələblər”ə cavab verib-vermədiyini araşdırmışdır (.....).

25. *Kopecký Slovakiyaya qarşı* işdə, Böyük Palata “legitim gözlənti” anlayışı barədə Məhkəmənin presedent hüququnu ümumiləşdirmişdir. Burada Məhkəmə legitim gözlənti ilə bağlı işlərin müxtəlif hallarının təhlilindən sonra, belə bir nəticəyə gəlmişdir ki, onun presedent hüququ “əsl mübahisə” və ya “mübahisələndirilə bilən tələb”in mövcudluğunu 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi ilə müdafiə olunan “legitim gözlənti”nin olub-olmasını müəyyən edərək kriteriya kimi nəzərdə tutmur. O belə bir mövqeyə gəlmişdir ki, “harada ki, tələbin xarakterində əmlak marağı vardır, o, yalnız milli hüquqda, məsələn, milli məhkəmələrin oturuşmuş presedent hüququnda bunu təsdiq edən kifayət qədər əsas malik olduqda, “aktiv” kimi qəbul edilə bilər” (.....).

26. “Legitim gözlənti” barədə presedent hüququnun hallarından biri yuxarıdakı situasiyalara istinad etmişdir, harada ki, əlaqəli şəxslərin hüquqi aktın (hansının ki, əsasında onlar maliyyə öhdəlikləri daşımışlar) onların əleyhinə retrospektiv olaraq qüvvəsini itirməyəcəyi faktına güvənmək hüququ olmuşdur (.....). Bu hallarda “legitim gözlənti” hüquqi akta ağlabatan güvənə əsaslanmışdır, hansı ki, sağlam hüquqi əsas malik olmuşdur və əmlak hüquqları ilə bağlı olmuşdur (.....). Belə bir güvənə əhəmiyyət verilməsi hüququn aliliyinin bir aspektindən irəli gəlir, hansı ki, Konvensiyanın bütün maddələrinə xassdır və milli hüquqda Konvensiya tərəfindən qorunan hüquqlara dövlət orqanlarının əsassız müdaxiləsinə qarşı hüquqi müdafiə tədbirinin olmalı olduğunu *inter alia* nəzərdə tutur (.....).

27. Presedent hüququnda əmlak marağı yaradan milli hüquqi əsasın olması tələbinə istinad edən ifadələrin müxtəlifliyinə baxmayaraq, onların ümumi xüsusiyyəti aşağıdakı kimi xülasələndirilə bilər: legitim gözləntidən ibarət olan mülkiyyətin tanınması üçün ərizəçi *Kopecký* işində bəyan olunan prinsipin (yuxarıda 77-ci abzasda verilib) tətbiq edilməsi nəticəsində milli hüquqda kifayət qədər müəyyənliklə təsbit olunmuş maddi əmlak marağından geri qala bilməyəcək dərəcədə təsdiqlənə bilən hüquqa malik olmalıdır.

(b) Sosial faydalar, xüsusən əlillik faydalarına münasibətdə 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin əhatə dairəsi

28. Müasir, demokratik Dövlətdə bir çox şəxslər həyatlarının tamamı və ya bir hissəsində sosial təminat və sosial müavinətlərdən tamamilə asılı olurlar. Bir çox milli hüquq sistemləri belə şəxslər üçün müəyyənlik və əminlik dərəcəsinin tələb olunduğunu tanıyırlar və müəyyən şərtlərə cavab verildiyi təqdirdə, onlara hüquqi olaraq ödənilməli olan faydalar təmin edirlər (.....). 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi üzrə işlərdə ümumi olaraq tətbiq olunan prinsiplər eyni qaydada sosial faydalara da şamil olunur (.....). Məhkəmə əvvəllər sosial faydalar kontekstində legitim gözlənti məsələsinə bir neçə dəfə

toxunmuşdur (misal üçün bax: *Kjartan Ásmundsson İslandiya qarşı*, no. 60669/00, § 44, ECHR 2004-IX, və *Klein Avstriya qarşı*, no. 57028/00, § 45, 3 Mart 2011).

29. Yerli qanunvericiliyin işçilərin sosial təminat sistemində məcburi ödəmələr həyata keçirməsini tələb etdiyi hüquq sistemlərində qanunvericilik, bir qayda olaraq, lazımı qaydada ödəmələr edən və qanunla müəyyən edilən əlillik meyarlarına cavab verən şəxslərin, sosial həmrəylik və ekvivalentlik prinsipləri əsasında, davam edən əlillik müddətində və ya pensiya yaşına çatana qədər hər hansı bir formada uzunmüddətli əlillik müavinəti almalarını müəyyən edir. Belə sığorta sistemləri, hansı ki, bir qayda olaraq məcburi xarakter daşıyırlar, bütün sığorta müddəti ərzində və sığorta şərtlərinin baş verdiyi hər bir halda belə bir müdafiəni, yəni faydaları, təmin edirlər. Lakin müvafiq hüquqi şərtlər təkamül prosesindən keçirlər. Bununla bağlı, bir daha qeyd oluna bilər ki, *Gaygusuz Avstriya qarşı* işdə (16 Sentyabr 1996, § 41) Məhkəmə təcili dəstəyə (işsizlik sığortası fonduna ödəmələrə bağlı olan sosial fayda) hüququ tətbiq olunan qanunvericilikdə nəzərdə tutulan həddə 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin məqsədləri üçün maddi hüquq kimi dəyərləndirmişdir. *Klein Avstriya qarşı* işdə qeyd edilmişdir ki, sosial faydaya hüquq (həmin işin hallarında) ödəmələrin həyata keçirilməsinə bağlanmışdır və əgər bu ödəmələr həyata keçirilibsə, əlaqəli şəxsə müavinətin verilməsindən imtina oluna bilməz. Beləcə, pensiya fonduna ödəmələr müəyyən hallarda və milli hüquqa görə əmlak hüququ yarada bilər (.....).

30. Məhkəmə həmçinin qət etmişdir ki, 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi müqavilə tərəfi olan dövlətlərin hər hansı bir sosial təminat sistemində malik olub-olmama barədə qərar vermə azadlığına, yaxud belə bir sistem üzrə faydaların tipi və ya məbləğini seçmə azadlığına hər hansı məhdudiyət qoymur (.....). Lakin, əgər, müqavilə tərəfi olan dövlət sosial faydanın ödənişini – əvvəllər ödəmələrin həyata keçirilməsi şərtinə bağlı olub-olmamasından asılı olmayaraq – hüquq qismində nəzərdə tutan qanunvericiliyə malikdirsə, bu qanunvericilik tələblərə cavab verən şəxslər üçün 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin əhatə dairəsinə düşən əmlak marağı yaradan qanunvericilik kimi qəbul edilməlidir (.....).

31. Müəyyən hallarda məcburi ödəmələrin, misal üçün pensiya fonduna və ya sosial sığorta sistemində, həyata keçirilməsi hətta ödəyənin pensiya və ya digər faydadan yararlanmaq üçün bütün şərtlərə cavab verməsindən əvvəl də 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi ilə qorunan əmlak hüququ yarada bilər. Bu o haldır ki, ödəmələrin səviyyəsi ilə ayrılan fayda arasında birbaşa əlaqə olur (.....). Pensiya fonduna ödəmələrin həyata keçirilməsi müəyyən hallarda belə fondun bir hissəsinə əmlak hüququ yarada bilər və belə sistem üzrə pensiya hüquqlarının modifikasiyası prinsip etibarilə 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi üzrə məsələnin qalxmasına səbəb olar; hətta əgər ehtimal olunsaydı ki, 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi xüsusi sığorta sistemində ödəmələr həyata keçirmiş şəxslərə sistemdən fayda əldə etmək hüququnu qarantıyalayır, o, həmin şəxsə konkret məbləğdə pensiyaya hüquq verən müddəə kimi təfsir oluna bilməz (.....).

32. Bununla bağlı bir daha qeyd edilməlidir ki, 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi özü-özlüyündə xüsusi olaraq hər hansı bir məbləğdə pensiyaya hüququ qarantıyalamır (.....), baxmayaraq ki, faydanın məbləği azaldıldıqda və ya verilməsi dayandırıldıqda, bu mülkiyyətə müdaxilə kimi qəbul oluna bilər, hansı ki əsaslandırılmalıdır (.....).

33. Müdaxilənin olub-olmamasını müəyyən edərkən, Məhkəmə araşdırması iddia edilən müdaxilə zamanı qüvvədə olan milli hüquq üzərində diqqəti cəmləyəcək (.....).

34. Əlaqəli şəxsin hər hansı növ fayda və ya pensiyanın ayrılması üçün tələb olunan hüquqi şərtlərə cavab verməməsində (.....), yaxud cavab verməyi dayandırmasında, 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi üzrə hüquqlara müdaxilə yoxdur (.....). Pensiyanın dayandırılması və ya azalması ərizəçinin öz vəziyyətindəki dəyişikliklər səbəbi ilə deyil, qanunda və ya onun tətbiqində dəyişikliklər səbəbi ilədirsə, bu 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi üzrə hüquqlara müdaxilə ilə nəticələnmə bilər (.....).

35. Bir sıra işlərdə Məhkəmə qəbul etməyə hazır olmuşdur ki, pensiyanın ayrılması, hansından ki, ərizəçi elə başlanğıcdan hüquqi şərtlərə cavab verməmə əsası ilə sonradan məhrum edilmişdir, Protokolun məqsədləri üçün mülkiyyətin əmələ gəlməsinə səbəb ola bilər (.....). Başqa bir işdə Məhkəmə belə hesab etmişdir ki, milli hüquqa əsasən pensiya tələbi hüququnun itirilməsi üçün yetərli səbəb olan şərtə cavab verməmə ərizəçinin 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsində verilən məna baxımından mülkiyyəti yoxdur nəticəsinə gəlmir (.....). Eləcə də, heç nə Məhkəmənin məcburi vətəndaşlıq şərtinə cavab verməmə əsası ilə əlil yaşlılar müavinəti almaq üçün müraciətinə imtina verilmiş ərizəçinin 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin məqsədləri üçün maddi hüquqa malik olan şəxs hesab etməsinə mane olmamışdır (.....). Əksinə başqa bir işdə, sadəcə dövlət orqanları tərəfindən iki pensiyanın toplanmasına və icazə verilən həddə onlardan biri üzrə ödəmələrin geri qaytarılmasına yol verilməsi faktı Protokol ilə qorunan hüququn əmələ gəlməsinə səbəb olmamışdır (.....).

36. Şəxsin Dövlət sosial təminat sisteminə (hətta hazırkı işdəki kimi məcburi olduqda belə) daxil olması və onun tərkib hissəsi olması faktı heç də o demək deyildir ki, həmin sistem, istər fayda və ya pensiyanı almağa yararlılıq şərtləri, istərsə də onların həcmi baxımından dəyişdirilə bilməz (.....). Həqiqətən də, Məhkəmə, ictimai dəyişikliklərə və sosial dəstəyə ehtiyacı olan şəxs kateqoriyaları barəsində təkamül edən baxışlara cavab olaraq, sosial təminat qanunvericiliyinə edilən dəyişikliklərin mümkünlüyünü qəbul etmişdir (.....).

37. Beləliklə, yuxarıdakı presedent hüququndan göründüyü kimi, fayda və ya pensiyaların hər hansı bir konkret formasının ayrılması üçün qoyulan milli hüquqi şərtlər dəyişdikdə və əlaqəli şəxs həmin şərtlərdəki dəyişiklik səbəbi ilə onlara artıq tam cavab vermədikdə, milli hüquq üzrə kifayət qədər müəyyənliklə təsbit olunmuş maddi əmlak marağının mövcudluğu təsdiq etmək üçün işin fərdi hallarının, xüsusi olaraq şərtəki dəyişikliyin təbiətinin, diqqətli şəkildə nəzərdən keçirilməsi zəruri ola bilər. Konvensiyanın ruhuna hopmuş əsas dəyərlərə aid olan hüquqi müəyyənlik və hüququn aliliyinin tələbi məhz belədir.

(c) Yuxarıdakı prinsiplərin hazırkı işə tətbiqi

38. Əvvəla, Böyük Palata qeyd edir ki, onun qarşısındakı prosesdə ərizəçi Palata qarşısında irəli sürdüyü və 2010-cu ildə onun əlillik pensiyasının verilməsinin dayandırılmasından qaynaqlanan müdaxilənin “davam edən situasiya” olması dəlilini bir daha vurğulamışdır (.....). Lakin, Böyük Palata, həmçinin qeyd edir ki, Palata Nyíregyháza Əmək Məhkəməsinin ərizəçinin şikayətini rədd edən 2011-ci ilin aprelin 1-i tarixli qərarını yekun qərar hesab etmişdir və ərizə Strasburq Məhkəməsinə qərarın tarixindən altı aydan daha çox müddət keçdikdən sonra təqdim olunmuşdur. Bu səbəbdən, Palata Konvensiyanın 35-ci maddəsinin 1-ci paragrafına əsasən, 2011-ci ilin aprelin 1-i tarixli qərara gətirib çıxarmış proseduru araşdırmağı mümkün hesab

etməmişdir (.....). Buna görə də, Böyük Palata 2011-ci ilin aprelin 1-i tarixli qərarla yekunlaşan prosedurun araşdırılması üzərində yurisdiksiyaya malik deyil.

39. Müvafiq olaraq, Böyük Palata iş üzrə öz araşdırmasını Palata tərəfindən qəbul edilən hesab edilmiş həddlə (.....), yeni ərizəçinin 2012-ci ilin fevralın 20-də əlillik pensiyası üçün təqdim olunmuş müraciətilə başlayan və Nyíregyháza İnzibati və Əmək Məhkəməsinin 2013-cü ilin iyunun 20-i tarixli qərarı ilə yekunlaşan icraatlardan irəli gələn narazılığı ilə məhdudlaşdıracaq, hansı ki, bu icraatlarda o, 2012-ci il tarixli qaydalar əsasında və sosial sığorta müddətinin kifayət qədər miqdarda olmaması səbəbilə əlillik pensiyası üçün yararsız hesab edilmişdir (.....).

40. Lakin 2013-cü il iyunun 20-i tarixli qərarla yekunlaşan icraatların nəticəsinin (.....) 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsilə uzlaşması məsələsini araşdırarkən, heç bir şey Məhkəmənin 2010-cu ilin fevralın 1-dən əvvəl və sonra baş vermiş faktları nəzərdən keçirməsinə mane ola bilməz.

41. Məhkəmə qeyd edir ki, sözügedən əlillik müavinətləri sistemi, istər 2012-ci ildən əvvəlki, istərsə də indiki formasında, əsasən iki kumulyativ yararlılıq kriteriyası əsasında fəaliyyət göstərmişdir: (i) "sağlamlıq şərti", hansı ki, sağlamlıq və əmək statusları bunu zəruri edən şəxslərə faydadan yararlanma imkanı verir; və (ii) "ödəmə şərti", hansı ki, müəyyən iş stajının (2012-ci ilə qədər olan qanunvericilikdəki kimi), yaxud, mahiyyət etibarilə sosial sığorta ödəmələri ilə əhatə olunan müddətin yığılmasını tələb edir (.....).

42. Beləliklə, ərizəçi tələb olunan iş stajını tamamladığı gündə (konkret olaraq göstərilməmiş, lakin 2001-ci ildən gec olmayan bir tarixdə) həmin vaxtda qüvvədə olan qanunda əks olunan "ödəmə şərti"ni yerinə yetirmiş olmuşdur; və 2001-ci ildə onun əlilliyinin tələb olunan səviyyəni aşdığı müəyyən edildiyi zaman, ikinci kriteriya ("sağlamlıq şərti") da yerinə yetirilmiş oldu. Beləliklə, 2001-ci ildən 2009-cu ilin oktyabr ayına qədər, təxminən on il, ərizəçi əlillik pensiyası almaq hüququna yararlılıq şərtlərinə cavab vermişdir (.....). 1997-ci il tarixli Qanuna uyğun olaraq, ona əlillik pensiyası ayrılması barədə verilmiş və onun ilkin hüququ üçün əsas olmuş qərar "mövcud mülkiyyət"i təmsil edən kimi qəbul edilə bilər (.....). Habelə, sözügedən dövrdə onun əlilliyinin tələb olunan dərəcədə qalacağı təqdirdə, milli hüququn doğru təfsiri və tətbiqi barədə mübahisə olmadığı üçün, onda əlillik faydalarından yararlanmağa davam edəcəyinə həmin "hüquqi akt" əsasında "legitim gözlənti"nin ola bilməsi danılmaz kimi görsənir (.....).

43. Lakin sual yaranır ki, ərizəçinin legitim gözləntisi 2012-ci ilin yanvarın 1-də, qanunverici onun nə vaxtsa "ödəmə şərti"ne cavab verməsi faktının hüquqi nəticəsinə əhəmiyyətli dərəcədə etibarsız edərək əlillik faydası üçün ödəmə kriteriyasını dəyişdiyi zaman, hələ də mövcud olmuşdurmu. Həmin dəyişiklik səbəbilə yeni ödəmə qaydaları üzrə yararlı olmama əsası ilə ona əlillik müavinəti verilməsindən imtina edilmişdir. İşlərin bu vəziyyəti, hakimiyyət qüvvəsi ilə, Nyíregyháza İnzibati və Əmək Məhkəməsinin 2013-cü il iyunun 20-də qəbul etdiyi yekun qərarla ərizəçinin işinə münasibətdə bir daha möhkəmlik qazanmışdır (.....). Yalnız əgər onun legitim gözləntisi 2012-ci ilin yanvarın 1-ə qədər mövcud olmağa davam etmişdirsə, bu dəyişiklik 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsindəki məna baxımından ərizəçinin mülkiyyətinə müdaxilə kimi hesab edilə bilərdi.

44. 2010-cu ildə pensiyaya hüququnun dayandırılmasından sonra ərizəçinin yararlı olacağı təqdirdə (.....) əlillik faydalarından yararlanmağa legitim gözləntisinin bitib-bitməməsi məsələsində tərəflərin mövqeləri haçalanır. Beləliklə, Məhkəmə tərəfindən müəyyən edilməli sual – 2012-ci ildə sağlamlığının kifayət qədər pisləşdiyinin

aşkarlanması əsası ilə ərizəçinin əlillik müavinəti üçün müraciət etdiyi zaman onda hələ də əlillik faydalarından yararlanmağa, Məhkəmənin presedent hüququndakı kriteriyalara cavab verən, legitim gözləntinin olub-olmamasıdır.

45. Bu sualın araşdırılması zamanı Məhkəmə mübahisəli dövrdə ərizəçinin səhhətinin həqiqətən yaxşılaşıb-yaxşılaşmaması barədə tərəflər arasındakı ixtilafı həll etməyi zəruri hesab etmir. Məhkəmə qeyd edir ki, Əmək Məhkəməsinə təqdim edilən 2011-ci ilin fevralın 16-ı tarixli ekspert rəyinə (.....) əsasən, onun vəziyyəti 2007-ci ildən bəri əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmayıb. Habelə, yeni qanun 2012-ci ildə daha tez qüvvəyə minsə idi, onun tibbi vəziyyətinin 2012-ci ildə onu əlillik faydası üçün yararlı edəcəyi məsələsi tərəflər arasında ixtilaf mövzusu olmamışdır. Həqiqətən də, Hökumət hətta təsdiq etmişdir ki, bu məhz belə də olmalı idi (.....).

46. 2012-ci ildə yeni qanunvericiliyin qüvvəyə minməsi zamanı hələ də ərizəçidə Məhkəmənin presedent hüququndakı kriteriyalara cavab verən legitim gözləntinin olub-olmaması sualı təkcə həmin qanunvericilik əsasında cavablandırıla bilməz. Belə bir qənaətin arxasında duran səbəb – əlaqəli şəxsin milli hüquqda təsbit olunan hüquqi şərtlərə cavab verməyi dayandırması halında müdaxilənin olmasını istisna edən prinsiplərin, şikayətin məhz elə mübahisə predmeti olan hüquqi şərtlərlə bağlı olduğu situasiyalara, mexaniki olaraq tətbiq edilə bilinməməsidir.

47. Buna görə də, yalnız 2012-ci ildə milli hüquqi əsasın olmaması əsası ilə 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin tətbiq oluna bilməzliyi sualı üzrə Məhkəmənin ətraflı araşdırmasını məhdudlaşdırmaq ərizəçinin şikayətinin nüvəsini təşkil edən məsələdən qəsdən yan keçməyə bərabər olardı; və bu məsələ də məhz qanunda onun əlillik müavinətinin əvvəl mövcud olan hüquqi əsasını ləğv edən dəyişiklik məsələsidir (.....). Qanundakı dəyişiklik sığorta olunan şəxslərin müəyyən kateqoriyası, o cümlədən ərizəçinin üzərinə, elə bir şərt qoymuşdur ki, hansının ki, baş verə biləcəyi potensial ödəmə dövründə əvvəlcədən görülməli bilməz idi və hansına ki, yeni qanunvericilik qüvvəyə mindikdə, onlar cavab verə bilməzdilər; bunlar hüququn aliliyi prinsipi ilə uzlaşması çətin olan elementlər məcmusudur. Məhkəmə bu məqamda qeyd edir ki, Konvensiya nəzəri və xəyali deyil, “praktik və real” hüquqları qarantıyalamaq üçün nəzərdə tutulub (.....). Bununla bərabər, hər hansı bir şəxsin sığorta sistemində ödəmələr etməsi və ödəmə şərtinə cavab verməsinə baxmayaraq, nəticədəki faydaya legitim gözləntidən tamamilə məhrum edilə bilməsi bu prinsipə çətin ki, bir araya sığar.

48. Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, milli hüquqda tanınan əmlak marağı – hətta əgər müəyyən hallarda geri götürə bilən olarsa belə – 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin məqsədləri üçün “mülkiyyət” əmələ gətirə bilər (.....). Bu yanaşmanı izləməklə Məhkəmə 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinə bir sıra işlərdə tətbiq edilə bilən elan etmişdir, hansı ki, bu işlərdə ərizəçilər Məhkəməyə şikayətlərini təqdim edəndə qədər milli hüquqda təsbit olunan faydadan yararlanmaq üçün nəzərdə tutulan şərtlərə artıq cavab vermirdilər (.....).

49. Buna görə də, ən azından 2012-ci ildəki iddia olunan qanunvericilik müdaxiləsinə qədər, ərizəçinin kifayət qədər müəyyənliklə təsbit olunmuş və 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin məqsədləri üçün “mülkiyyət” kimi qəbul edilən maddi əmlak marağına malik olub-olmamasını daha yaxından araşdırmağa ehtiyac vardır (.....).

50. Bununla bağlı Məhkəmə müşahidə edir ki, ərizəçi 2010-cu ildə əlillik pensiyasının dayandırılması və 2012-ci ildə qanunvericinin yeni ödəmə tələbi irəli sürməsi arasındakı dövr ərzində, nəinki, sosial sığorta sisteminin tərkib hissəsi olmaqda davam etmiş, həm

də əlillik faydaları üçün olan staj tələbinə də cavab verməyə davam etmişdir. Dövlət orqanları ilə hər zaman əməkdaşlıq edərək və fəal və davamlı şəkildə öz əlillik müavinəti tələbini təqib edərək o, mütəmadi qaydada 2011 və 2012-ci illərdə vəziyyətinin bir neçə dəfə yenidən yoxlanılmasından keçmişdir; daha sonra belə yoxlamalar 2012-ci ilin noyabrı, 2014-cü ilin aprel və sentyabrı və 2015-ci ilin martına da təyin edilmişdir.

51. 2011-ci ilin aprelin 1-i tarixli qərarında Nyíregyháza Əmək Məhkəməsi qeyd etmişdir ki, ərizəçi 23 il və 71 gün iş stajı yığmışdır (.....), hansı ki bu müddətin, Avropa Sosial Təminat Məcəlləsi və Beynəlxalq Əmək Təşkilatının 102 və 128 nömrəli Konvensiyaları (.....) üzrə ən azı natamam əlillik faydasına zəmanət verən beş il minimumundan artıq olduğu (gözlənilməz hadisədən əvvəl) müşahidə olunur. Həmçinin, ərizəçinin əlillik pensiyasının 2010-cu ilin fevralın 1-nə ləğv olunmasını qüvvədə saxlayarkən Əmək Məhkəməsi aydın şəkildə təsdiq etmişdir ki, 2012-ci ildə yeni tibbi yoxlama keçirilə bilər və onun diqqətini səhhətinin pisləşəcəyi təqdirdə əlillik pensiyası üçün yeni müraciət etməsinin mümkünlüyünə yönəlmişdir (.....).

52. Habelə, baxmayaraq ki, müəyyən müddət (2009-cu ilin dekabrında və 2011-ci ilin aprelinde 40%, 2011-ci ilin sentyabrında 45%,) onun əlillik dərəcəsi tələb olunan minimum səviyyədən müəyyən qədər aşağı hesab olunmuşdur, 2011-ci ilin dekabrında, yeni sözügedən dövrün bitməsindən əvvəl, onun əlillik dərəcəsi 50%-ə çatmışdır (2012-ci ilin fevralında da olduğu kimi). Onun tərəfindən cavablandırılmalı bilinməyən yeni retroaktiv ödəmə tələbi olmasa idi, bu əlillik dərəcəsinin 2012-ci ilin fevralında ərizəçini əlillik faydasına yararlı edəcəyi mübahisəsiz olmuşdur. Bu arada, 2011-ci ilin dekabrın 13-də, ona reabilitasiya və onu müşayiət edən müavinət (əlillik pensiyasına çox yaxın olan və reabilitasiya olunmağa yararlı şəxslər üçün əlillik pensiyasının yerinə verilən bir fayda növü) təqdim olunması tövsiyə edilmişdir (.....). Lakin, dövlət orqanları bu tövsiyəni yerinə yetirməmişdir. Əgər onlar bunu etsə idilər, ərizəçi 2011-ci ilin dekabrın 31-də faydadan yararlanmış ola bilərdi, hansı ki, bu yeni qanun üzrə onun vəziyyətini dəyişmiş olardı.

53. Məhkəmə bir daha vurğulayır ki, ərizəçi sığorta sistemində məcburi əsasda ödəmələr etmişdir və əlillik faydaları üçün yararlılıq tələblərinə cavab vermişdir. Məhkəmə artıq qeyd etmişdir ki, pensiya fonduna ödəmələr müəyyən hallarda və milli hüquqa görə, 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin məqsədləri üçün əmlak hüququ yarada bilər (.....) və ən geci 2001-ci ilin aprelin 1-də onun ödəməsinin kifayət qədər olmasının tanınması faktını (.....) nəzərə alaraq, Məhkəmə hesab edir ki, bu işdə belə hal mövcuddur. Buna görə də o, əqləbatan olaraq qanunun vədinə güvənə bilərdi ki, müvafiq sağlamlıq şərtlərinə cavab verəcəyi anda əlillik faydalarından yararlanmağa hüququ olacaqdır.

54. Bu halda, Məhkəmə hesab etmir ki, 2009-cü ildə ərizəçinin əlillik dərəcəsinə azalma və bunun nəticəsində 2010-cü ildə onun əlillik pensiyasının dayandırılması və ya 2011-ci ilin 31 dekabrına qədər olan aralıq dövrdə onun pensiya statusuna aid olan hər hansı digər amillər, onun əlilliyinin tələb olunan dərəcəyə çatacağı təqdirdə əlillik faydalarından yararlanmağa legitim gözləntisinin bitməsi üçün kifayət olmuşdur. Əksinə, dövlət orqanları tərəfindən görülən tədbirlər və 2011-ci ilin aprelin 1-i tarixli qərar dövlət orqanlarının ərizəçinin sığortaolunan statusunu tamamilə tanıyaraq hərəkət etdiklərini göstərir və buna görə də ərizəçi tətbiq olunan qanunvericiliyə əqləbatan olaraq güvənə bilərdi və məcburi tələblərə cavab verildiyi təqdirdə əlillik faydasından yararlanacağına legitim gözləntiyə malik idi. Hökumətin də qəbul etdiyi kimi, 2012-ci il tarixli Qanunun yeni şərtlərinə görə o, əlillik müavinəti üçün 2013-cü ildə yararlı olardı.

55. Qıtası, 2010-cu il və 2011-ci ilin dekabrın 31-i arasındakı dövrdə ərizəçi pensiya almağa da, 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsindəki "mülkiyyət" anlayışı ilə əhatə olunan "legitim gözlənti"də olmaqda davam etmişdir.

56. Məhkəmənin fikrincə, yeni qanunun qüvvəyə minməsindən sonra və yenidən yoxlanılan və kifayət qədər pisləşən səhhətinə güvənərək, ərizəçi 2012-ci ildə əlillik müavinəti üçün müraciət etdiyi zaman o, "mülkiyyət"in "əldə edilmə"sinə çalışmamış, sosial sığorta faydasının ayrılacağına legitim gözləntisindən bir daha istifadə etməyə cəhd etmişdir. Yeni qanun 2012-ci ildə daha tez qüvvəyə minsə idi, ərizəçinin sağlamlığına dəyən zərərin 2012-ci ildə müvafiq göstəricini keçdiyi tarixdən onun əlillik müavinəti üçün yararlı olacağı tərəflər arasında ixtilaf mövzusu olmamışdır (.....).

57. 2012-ci ildən yeni qanunun qüvvəyə minməsi səbəbilə baş verən sözügedən müdaxilə ərizəçinin əlillik müavinəti üçün müraciətinin tamamilə rədd olunmasından ibarət olmuşdur; başqa sözlə, onun sözügedən sosial sığorta sistemindən fayda əldə etmək hüququ elə bir şəkildə pozulmuşdur ki, bu onun pensiya hüquqlarına xələl gətirilməsi ilə nəticələnmişdir.

58. Bu ünsürlər Məhkəmə üçün 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin hazırkı işdə tətbiq edilə bilən hesab edilməsinə kifayətdir. Beləliklə, Konvensiyanın müddəaları ilə *ratione materiae* uzlaşmama barədə Hökumətin ilkin etirazı rədd edilməlidir.

59. Yuxarıda gəlinən nəticəni nəzərə alaraq, Məhkəmə tərəflərin mübahisə predmeti olan hüququn müxtəlif beynəlxalq sənədlərdə təsvir olunan şəkildəki təbiətinə aydınlıq gətirmək niyyətilə irəli sürdükləri digər dəlillərinə münasibət bildirməyin zəruri olmadığını hesab edir.

3. 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinə uyğunluq

(a) Ümumi prinsiplər

60. 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi ilə qorunan hüquqa müdaxilənin bu müddəaya uyğun olması üçün əsas şərt həmin müdaxilənin hüquqauyğun olmasıdır. Demokratik cəmiyyətin fundamental prinsiplərindən biri olan hüququn aliliyi prinsipi Konvensiyanın bütün maddələrinə xassdır (.....).

61. Habelə, dövlət orqanı tərəfindən mülkiyyətdən maneəsiz istifadəyə istənilən müdaxilə yalnız legitim ictimai (və ya ümumi) marağa xidmət etdikdə haqqlı hesab edilə bilər. Öz cəmiyyətləri və onun ehtiyacları barədə bilavasitə biliyə sahib olduqları üçün milli hakimiyyət orqanları, prinsip etibarilə, nəyin "ümumi maraqlar üçün" olduğunu qərarlaşdırmaqda beynəlxalq hakimdən daha yaxşı mövqedədirlər. Buna görə də, Konvensiya ilə qurulmuş mühafizə sistemində mülkiyyətdən maneəsiz istifadəyə müdaxiləni zəruri edən ictimai əhəmiyyətli məsələnin mövcudluğunu ilkin olaraq qiymətləndirmək milli hakimiyyət orqanlarının mülahizəsinə buraxılmışdır. "Ümumi maraqlar" anlayışı hərtərəflilik xüsusiyyətinə malik olmalıdır. Konkret desək, sosial sığorta faydaları ilə bağlı qanunların qəbul edilməsi barədə qərar, bir qayda olaraq, iqtisadi və sosial məsələlərin nəzərə alınması ilə verilir. Məhkəmə sosial və iqtisadi siyasətlərin tətbiqində qanunvericiyə ayrılan mülahizə sərbəstliyinin geniş olmasını təbii hesab edir və ağlabatan əsasla malik olmaqdan aşkar şəkildə məhrum olan mülahizə olmadıqca, Məhkəmə qanunvericinin nəyin "ümumi maraqlar üçün" olması barədə mülahizəsinə hörmət edir (.....).

62. Bu xüsusi olaraq, məsələn, siyasi və iqtisadi rejimin dəyişməsi (.....); dövlət xəzinəsini qorumaq üçün siyasətlərin müəyyən edilməsi (.....); və ya vəsaitlərin yenidən bölüşdürülməsi (.....); və ya böyük iqtisadi böhranın səbəb olduğu qənaət tədbirləri kontekstində (.....) qanunlar qəbul edilərkən belədir.

63. Əlavə olaraq, 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsi tələb edir ki, istənilən müdaxilə gerçəkləşdirilmək istənilən məqsədə əqlabatan şəkildə mütənasib olmalıdır (.....). Əlaqəli şəxs fərdi və həddən artıq olan yük daşdıqda tələb olunan ədalətli balans riayət olunmamış olacaq (.....).

64. Müdaxilənin həddən artıq olan fərdi yük qoyub-qoymamasını müəyyən edərkən, Məhkəmə məsələnin, konkret desək, sosial sığorta sistemi ilə bağlı məsələnin qalxdığı kontekstə baxacaq. Belə sistemlər cəmiyyətin, özünün zəif mövqedə olan üzvləri ilə həmrəyliyinin ifadəsidir (.....).

65. Məhkəmə bir daha təkrar edir ki, pensiyanın bütövlükdə ləğv edilməsi 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsindəki müddəaların, çox güman ki, pozulmasıdır və əksinə, pensiya və ya əlaqəli faydaların əqlabatan şəkildə azaldılması, çox güman ki, pozulmasıdır. Lakin, ədalətli balans testi mücərrəd şəkildə təkəcə azalmanın məbləği və ya faizinə əsaslanma bilməz. Bir sıra işlərdə Məhkəmə spesifik tarixçəyə münasibətdə bütün aidiyyəti ünsürləri dəyərləndirməyə cəhd etmişdir (.....). Bunu edərkən, Məhkəmə hüququn itirilməsinin ayrışeçkilikdən qaynaqlanan təbiəti (.....); keçid tədbirlərinin olmaması (.....); şərtin əsassızlığı (.....), həmçinin, ərizəçinin vicdanlılığı (.....) kimi amillərə əhəmiyyət vermişdir.

66. Ərizəçinin sosial sığorta sistemindən fayda əldə etmək hüququnun, onun pensiya hüquqlarının mahiyyətinə xələl gətirilməsi ilə nəticələn şəkildə pozulub-pozulmaması nəzərə alınmalı vacib məsələdir (.....).

(b) Bu prinsiplərin hazırkı işə tətbiqi

67. Hazırkı işdə ərizəçinin əmlak hüququna müdaxilənin 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsinin birinci abzasının ikinci cümləsindəki məna baxımından “qanunla müəyyən edilən şərtlərə riayət edilməklə” həyata keçirilib-keçirilmədiyi və müdaxilədə güdülən legitim məqsədi müəyyən etməyin mümkün olub-olmaması məsələləri barəsində tərəflər ixtilafa düşmüşlər.

68. Məhkəmə qeyd edir ki, müdaxilə 2012-ci ildə irəli sürülən spesifik qanunvericilikdən və onun bu işdə tətbiqindən ibarət olmuşdur. Buna görə də, müdaxilənin yuxarıdakı müddədə əks olunan hüquqluq tələbinə uyğun olması şərtinə cavab verilmişdir.

69. Daha sonra, Məhkəmə hesab edir ki, şikayət olunan müdaxilə əlilliklə bağlı olan sosial təminat faydaları sistemini rasionallaşdırmaq yolu ilə dövlət xəzinəsinin qorumaq ümumi marağını güdmüşdür.

70. Müdaxilənin mütənasibliyinə gəldikdə isə, cavabdeh Hökumət bu barədə az bir rəy bildirmişdir.

71. Məhkəmə qeyd edir ki, ərizəçi, məsələn, sosial sığorta ilə əhatə olunan və çatışmayan günlər (.....) əsasında *pro rata* müavinət hesablanılmaqla (nəzərə alaraq ki, onun sosial təminatla əhatə olunan dövrü tələb olunan göstəricidən yalnız 148 gün az olmuşdur), aldığı faydalarındakı müvafiq azalmaya məruz qalmamışdır; o, hüquqlardan tamamilə məhrum edilməyə məruz qalmışdır. Ərizəçinin dolanışığını təmin etmək üçün digər hər hansı bir gəlirinin olmaması (.....) və onun gəlirli iş yeri tapmaqda aşkar çətinliklərinin olması və zəif mövqedə olan əlil şəxslər qrupuna aid olması faktını nəzərə aldıqda, bu

ünsür xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Məhkəmə həqiqətən də mübahisə predmeti olan pensiya növünün xüsusi xarakterinin fərqiəndədir. Baxmayaraq ki, yuxarıda qeyd edildiyi kimi, 2011-ci ilin dekabrında ərizəçinin reabilitasiya olunması tövsiyə olunmuşdur, reabilitasiya baş tutmamışdır və ona müvafiq müavinət təqdim olunmamışdır (.....).

72. Yuxarıdakıları nəzərə alaraq, Məhkəmə belə bir fikirdədir ki, mübahisə predmeti olan tədbir, əlillik faydaları sistemini təkmilləşdirmək və rasionallaşdırmaqla dövlət xəzinəsini qorumaq məqsədinə xidmət etmişdirsə də, bu işin halında toxunulan maraqlar arasındakı ədalətli balansı qoruya bilməyən qanunvericilikdən ibarət olmuşdur. Məhkəmənin fikrincə, belə mülahizələr retrospektiv şamil olunma ilə edilən və hazırkı situasiya üçün müvafiq keçid tədbirləri olmadan edilən (.....) və ərizəçinin əlillik faydalarından yararlanacağına legitim gözləntisindən məhrum edilməsi nəticəsinə səbəb olan qanunyaratma fəaliyyətinə haqq qazandıra bilməz. Ərizəçinin hüquqlarına belə fundamental müdaxilə toxunulan maraqlar arasında ədalətli balansın qorunması prinsipinə ziddir (.....).

73. Həmçinin, bu da qeyd olunmalıdır ki, ərizəçi istənilən müavinətə hüquqdan məhrum edilmişdir, baxmayaraq ki, onun bütün zamanlarda vicdanla hərəkət etməsinin, dövlət orqanları ilə əməkdaşlıq etməsinin, müvafiq tələblər və bəyanları bildirməsinin əksini göstərən bir şey olmamışdır (.....).

74. Beləliklə, Məhkəmə hesab edir ki, güdülen məqsədlə tətbiq edilən vasitələr arasında ağılabatan mütənasiblik əlaqəsi olmamışdır. Buna görə də, Məhkəmə hesab edir ki, bu sahədə Dövlətin geniş mülahizə sərbəstliyinə baxmayaraq, ərizəçi 1 nömrəli Protokolun 1-ci maddəsindəki hüququnun pozulmasına bərabər olan həddən artıq fərqi yük daşımağa məcbur olmuşdur (.....).

75. Bu nəticəyə gəldikdən sonra, Məhkəmə üçün ərizəçinin Konvensiyanın 8-ci maddəsinə əsaslanan alternativ dəliliəni nəzərdən keçirməsinə heç bir səbəb yoxdur (.....).

.....

YUXARIDAKILARI NƏZƏRƏ ALARAQ, MƏHKƏMƏ

1. Yekdilliklə, Hökumətin ilkin etirazına baxılmasını *ərizəyə mahiyyəti üzrə baxılması ilə birləşdirir*;
2. Doqquz səs lehinə və səkkiz səs əleyhinə olmaqla, Konvensiyanın 1 nömrəli Protokolunun 1-ci maddəsinin tətbiq olunmalı olduğunu *qət edir* və buna görə də Hökumətin ilkin etirazını rədd edir;
3. Doqquz səs lehinə və səkkiz səs əleyhinə olmaqla, Konvensiyanın 1 nömrəli Protokolunun 1-ci maddəsinin pozulduğunu *qət edir*;
4. Doqquz səs lehinə və səkkiz səs əleyhinə olmaqla, aşağıdakıları *qət edir*:
 - (a) cavabdeh Dövlət ərizəçiyə üç ay ərzində, ödəmə tarixindəki məzənnəyə uyğun olaraq cavabdeh Dövlətin valyutasına konvertasiya etməklə, aşağıdakı məbləğləri ödəməlidir:
 - (i) Maddi ziyana münasibətdə, EUR 10,000 (on min avro), üstəgəl tutula biləcək hər hansı vergi;
 - (ii) Mənəvi ziyana münasibətdə, EUR 5,000 (beş min avro), üstəgəl tutula biləcək hər hansı vergi;
 - (iii) Xərclər və məsrəflərə münasibətdə, tutula biləcək vergilər daxil olmaqla, EUR 12,795.05 (on iki min yeddi yüz doxsan beş avro və beş sent);
 - (b) yuxarıda qeyd olunan üç ayın bitməsindən ödənişin edilməsinə qədər yuxarıdakı məbləğlərin üzərinə Avropa Mərkəzi Bankının icranın gecikməsi dövründə qüvvədə

olan marjinal borc dərəcəsi, üstəgəl üç faiz bəndinə bərabər dərəcə ilə hesablanan sadə faiz ödənilməlidir;

5. Yekdilliklə, ərizəçinin əvəzin ədalətli ödənilməsi barədə tələbinin qalan hissəsini *rədd edir*.

.....